

Επιστήμη της Προφορικής Ιστορίας: Η αφήγηση των ζώων μας

ΣΤΗΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΗ ΡΕΘΥΜΝΟΥ ΤΟ 5ο ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

■ Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΣΤΕΜΠΙΑΗ

Πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία από την Παρασκευή 13 έως την Κυριακή 15 Μάη στην Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου το 5^ο Διεθνές Συνέδριο Προφορικής Ιστορίας με θέμα «Βιοαφηγήσεις για τον κόσμο της Εργασίας». Πάνω από 60 συνέδριοι από την Ελλάδα, την Βρετανία, την Ουκρανία, την Πολωνία, την Τσεχία, την Παλαιστίνη, την Ιταλία, τη Δανία και την Ινδία συζητήθηκαν ζητήματα που έχουν αναδείξει έρευνες πάνω σε ζητήματα των μεταμορφώσεων της εργασίας.

Σύμφωνα τον πρόεδρο του τμήματος Κοινωνιολογίας καθηγητή Γιώργο Τσιώλη «Οι έρευνες αυτές, αξιοποιώντας προφορικές μαρτυρίες και ιστορίες ζωής, αναδεικνύουν τις οπτικές και τις φωνές των ιδίων των εργαζομένων. Στο τραπέζι ετέθησαν, ειδικότερα, τα ζητήματα της απορρύθμισης των εργασιακών σχέσεων, της ανεργίας, της επισφάλειας, των νέων μορφών των εργασιακών ταυτοτήτων και της συλλογικής συνδικαλιστικής δράσης. Το τμήμα Κοινωνιολογίας του πανεπιστημίου διοργάνωσε αυτό το συνέδριο, καθώς

είναι οργανικά συνδεδεμένο με την Ένωση Προφορικής Ιστορίας. Πολλά μέλη του τμήματος είμαστε ιδρυτικά μέλη της Ένωσης».

Το συνέδριο παρακολούθησαν δια ζώσης πάνω από 150 άτομα και

όπως επισήμανε ο κ. Τσιώλης «είναι εξαιρετικά σημαντικό ότι πολλοί και πολλές νέοι φοιτητές και φοιτήτριες απέκτησαν την εμπειρία ενός συνεδρίου που πραγματοποιείται δια ζώσης μετά από δύο χρόνια δι-

αδικτυακών εκδηλώσεων λόγω των lockdowns».

Το συνέδριο προβαλλόταν ταυτόχρονα και σε livestreaming μέσα από το κανάλι της σχολής Κοινωνικών Επιστημών στο YouTube και

είναι διαθέσιμο για να το παρακολουθήσει όποιος ενδιαφέρεται και εκ των υστέρων.

Επιπλέον ο κ. Τσιώλης μας ανέφερε για τη νέα της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας με την Ερευνητική

■ Η Οργανωτική επιτροπή συνεδρίου, από αριστερά: Μαρία Καραστεργίου, Ελένη Καλλιμοπούλου, Μαρία Καβάβα, Γιώργος Τσιώλης, Ρίκι Βαν Μπούσοχτεν, Αντώνης Αντωνίου.

Υποδομή για τα Κοινωνικά Δεδομένα SoDaNet (<https://sodanet.gr/>), της οποίας το πανεπιστήμιο Κρήτης είναι εταίρος μέσω του τμήματος Κοινωνιολογίας, που ανακοινώθηκε στο συνέδριο.

Όπως επισήμανε «μέσω αυτής της σύμπραξης έχει δημιουργηθεί μια θεματική πύλη στην οποία έχουν καταγραφεί και τεκμηριωθεί 72 έρευνες που έχουν διεξαχθεί στον ελληνικό χώρο στα πεδία της Προφορικής Ιστορίας και της Βιογραφικής Έρευνας. Η δημιουργία της εν λόγω θεματικής πύλης στην ερευνητική υποδομή κάνει την δουλειά ερευνητών και ερευνητριών, που αξιοποιούν προφορικές μαρτυρίες και ιστορίες ζωής, ορατή».

Και πρόσθεσε ότι «παρέχει τη δυνατότητα για τη διάθεση των δεδομένων, το μοίρασμά τους με άλλους και άλλες ερευνητές και ερευνητριες και τη δευτερογενή τους ανάλυση. Καθώς η κατάθεση των ερευνητικών μας έρευνες σε ερευνητική υπο-

δομή απαιτεί μια ειδική και λεπτομερή τεκμηρίωση των δεδομένων και της ερευνητικής διαδικασίας, στο πλαίσιο του συνεδρίου διοργανώθηκε ένα σχετικό εργαστήριο σε συνεργασία με ειδικούς επιστήμονες της ερευνητικής υποδομής».

Τα «Ρεθεμνιώτικα Νέα» μίλησαν επίσης με τον κεντρικό ομιλητή του συνεδρίου καθηγητή κοινωνιολογίας του πανεπιστημίου του Kent Tim Strangleman, ειδικευμένο σε ζητήματα αποβιομηχάνισης και συγγραφέας του βιβλίου «Voices of Guinness. An Oral History of the Park Royal Brewery» (2019). Επιπλέον μας μίλησε μια από τις πρωτοπόρους στο πεδίο της προφορικής ιστορίας στην Ελλάδα, η ομότιμη καθηγήτρια του πανεπιστημίου Θεσσαλίας και πρόεδρος της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας, Ρίκι Βαν Μπούσοχτεν καθώς και ο ιστορικός, μέλος της ΕΠΙ και διδάσκων το μάθημα της προφορικής ιστορίας Δρ. Αντώνης Αντωνίου.

• Tim Strangleman: «Η προφορική ιστορία είναι μια επιστήμη που συναρπάζει τον κόσμο»

- Είστε ο κεντρικός ο ομιλητής του συνεδρίου. Σε τι αφορά η εισηγητική σας;

«Το κύριο επιχείρημά μου είναι ότι εργασία στο παρελθόν σήμαινε ότι ένας άνθρωπος θα μεγάλωνε μαζί με μια εταιρεία, ήταν πάντα, για μια ζωή συνδεδεμένοι μαζί με μια βιομηχανία και σήμερα στην εργασία δεν υπάρχει αυτού του είδους το δέσιμο και δεν μπορεί να αναπτύξει τέτοιες σχέσεις. Για παράδειγμα, αυτοί που δουλεύουν στις μεγάλες εταιρείες, όπως η Amazon ή η Uber δεν μπορούν να αναπτύξουν, πλέον, τέτοιες σχέσεις στο χώρο εργασίας».

- Όλα αυτά είναι κατά τη γνώμη σας αποτέλεσμα της αποβιομηχάνισης και της αποδιάρθρωσης

■ Ο καθηγητής κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου του Kent Tim Strangleman

των εργασιακών σχέσεων;

«Αυτό που γίνεται παλιότερα, πολλοί άνθρωποι δουλεύουν στη βιομηχανία και είχαν μια δουλειά για όλη τους τη ζωή. Την ίδια δουλειά. Αυτό χάνεται σήμερα. Κι αυτό ξεκίνησε με την απώλεια παραδοσιακών βιομηχανιών. Οι νέοι δεν μπορούν να χτίσουν μια σταδιοδρομία μέσα στη βιομηχανία».

- Η περιγραφή που κάνετε στο βιβλίο σας και την έρευνά σας για τη ζυθοποιία, είναι μια ιδεαλιστική εικόνα για τις επιχειρή-

σεις του σήμερα;

«Η επιχείρηση Guinness που δημιουργήθηκε το 1936 ήταν ένα πρότυπο επιχειρησιακής κουλτούρας. Πολύ πατερναλιστικό μιν, αλλά ταυτόχρονα ανέπτυξε διάφορες δραστηριότητες για τους εργαζόμενους. Ανέπτυξε ένα ολόκληρο πλαίσιο για να μπορούν να αναπτυχθούν οι εργαζόμενοι πέρα από την εργασία τους. Ανέπτυξε πολλές κοινωνικές δραστηριότητες. Είχαν αθλητισμό, είχαν τριάντα λέσχες κοινωνικές και δύο θέατρα σε αυτό το χώρο. Σε αυτές τις δεκαετίες που υπήρχαν αυτοί οι εργοδότες, από το 1940 έως το 1960, όλη η ζωή των εργαζομένων περιστρεφόταν γύρω από την επιχείρηση και τις εγκαταστάσεις της, που ήταν και πάρα πολύ ωραίες σε ένα όμορφο

περιβάλλον με πράσινο».

- Ο τρόπος που λειτουργούσε η Guinness έχει κάποια σχέση με την εργοδοτική κληρονομιά του Ρόμπερτ Όουεν του «σοσιαλιστή» βιομήχανου του 19^{ου} αιώνα;

- Τι πιστεύετε για το μέλλον της προφορικής ιστορίας στις μέρες

μας τόσο ως δημόσια ιστορία όσο και ως επιστημονικό πεδίο;

«Κανονικά η προφορική ιστορία θα έχει μεγάλο μέλλον, γιατί είναι μια επιστήμη που συναρπάζει τον κόσμο. Δεν είναι μόνο καθαρά ακαδημαϊκή και οι άνθρωποι αισθάνονται άνετα με αυτή τη μεθοδολογία, γιατί τους ζητάμε να μιλήν για τη ζωή τους, γιατί υπάρχει κι ένα είδος ακαδημαϊκής έρευνας που καμιά φορά αποξενώνει τον κόσμο από την επιστήμη. Δεν θα έπρεπε να συμβαίνει, αλλά καμιά φορά συμβαίνει. Ενώ η προφορική ιστορία επιτρέπει στον απλό κόσμο να μπει μέσα στο πλαίσιο το επιστημονικό και ακαδημαϊκό και να βρισκείται κοντά».

- Η επόμενη δουλειά σας;

«Η ενασχόληση με την ιστορία της Guinness ήταν ένα πολύ μεγάλο πρότζεκτ που κράτησε σχεδόν 15 χρόνια και ακόμα βρίσκομαι μέσα σε αυτό. Αλλά πέρα από αυτό συνεχίζω να μελέτω την αποβιομηχάνιση και τις συνέπειες που φέρνει στις ανθρώπινες κοινωνίες και είναι σημαντικό να μην το δούμε σαν ένα μεμονωμένο γεγονός, αλλά σαν μια διαδικασία ολόκληρη, που μόλις τώρα αρχίζουμε να την κατανοούμε ακριβώς. Γι' αυτό είναι πολύ ταιριαστή η έκφραση που χρησιμοποιήσαμε η Λίνκολν, «μισή ζωή» (half life), που σημαίνει τι ερείπια άφησε πίσω της η αποβιομηχάνιση. Σήμερα ζουν οι γιοι και οι κόρες εκείνων που έζησαν τη βιομηχανική εποχή και τώρα υφίστανται τις συνέπειες της αποβιομηχάνισης».

• Ρίκι Βαν Μπούσοχτεν: «Ένα προνομίωχο εργαλείο για τη σημασία της εργασίας στη ζωή των ανθρώπων»

Η καθηγήτρια και πρόεδρος της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας, Ρίκι Βαν Μπούσοχτεν, αναφερόμενη στην σημασία του συνεδρίου, μας λέει: «Είναι δύο πράγματα. Πρώτα απ' όλα είμαστε πάρα πολύ χαρούμενοι που είμαστε εδώ στο Ρέθυμνο, για δια ζώσης συνέδριο. Είναι πολύ σημαντικό να βρισκόμαστε στον τόπο που γίνεται το συνέδριο και να επικοινωνούμε με τους συναδέλφους. Το συνέδριο είχε σχεδιαστεί πριν από δύο χρόνια, αλλά λόγω πανδημίας δεν μπορέσαμε να το πραγματοποιήσουμε, και το σκεφτήκαμε πόσο κεντρικό είναι το θέμα της εργασίας όταν βγήκαμε από την κρίση για τους ανθρώπους, τόσο γι' αυτούς που δουλεύουν όσο, ακόμη περισσότερο γι' αυτούς που έχουν χάσει τη δουλειά τους ή βρίσκονται στην αναζήτηση. Είπαμε έτσι να το εστιάσουμε στις μεγάλες αλλαγές που έζησε η τελευταία γενιά, ιδιαίτερα τα τελευταία τριάντα χρόνια. Και πιο συγκεκριμένα στο θέμα της αποβιομηχάνισης».

Επίσης έχουμε αρκετούς εισηγητές που έρχονται από άλλες χώρες διότι είναι μια περισσότερο διεθνή διάσταση στο συνέδριο, ακόμη κι από την Παλαιστίνη, από την ανατολική Ευρώπη, από την Ιταλία κ.κ., θα πα-

■ Η πρόεδρος της Ένωσης Προφορικής Ιστορίας, Ρίκι Βαν Μπούσοχτεν

ρέμβει επίσης από την Αμερική μια Ινδή ανθρωπολόγος, που θα μας μιλήσει για τους εργαζόμενους στο χώρο των τσίρκων στην Ινδία, που είναι ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα.

Όποτε θα ανακαλύψουμε κι άλλες πλευρές του κόσμου της εργασίας.

Αλλά αυτό που μας συνδέει όλους είναι το γεγονός ότι η προφορική ιστορία είναι ένα πραγματικά προνομίωχο εργαλείο για να καταλάβουμε τη σημασία της εργασίας στη ζωή των ανθρώπων. Γιατί την παρακολουθούμε μέσα από τη ζωή των ανθρώπων. Γι' αυτό λέμε «Ρήξεις, καμπές, τροχιές στη ζωή των ανθρώπων», γιατί η εργασία έχει μελετηθεί περισσότερο με αρχαία ή με στατιστικά στοιχεία, με οικονομικούς παράγοντες, αλλά οι αφηγήσεις των ανθρώπων μας φέρνουν στην καρδιά του ζητήματος της εργασίας.

Όσον αφορά στην κοινή μας εισήγηση με τον κύριο Αντωνίου, στην έρευνα που κάναμε στον Βόλο, βασίζεται σε 19 συνεντεύξεις που έκαναν φοιτητές του πανεπιστημίου Θεσσαλίας, στο μάθημα του κου Αντωνίου, που ήταν το θέμα της αποβιομηχάνισης. Ο Βόλος ήταν μια βιομηχανική πόλη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, σχεδόν γεννήθηκε σαν βιομηχανική πόλη και όλο αυτό χάθηκε κατά την διάρκεια της γενιάς που μας μίλησε στις συνεντεύξεις. Η σύνδεση με όλο που αυτό που είπε ο κ. Strangleman, τη σιγουριά ότι θα έχουμε μια δουλειά για μια ολόκληρη ζωή.

Πολλοί από αυτούς που απολύθηκαν τώρα ή έκλεισαν τα εργοστάσιά τους, νόμιζαν ότι στο ίδιο εργοστάσιο θα δουλέψουν οι κόρες τους και τα παιδιά τους. Αυτό χάθηκε. Τελικά, εκ των υστέρων βλέπουμε ότι αυτό το δείγμα των πληροφορητών είναι πάρα πολύ ενδιαφέρον, γιατί ζήσανε τη βιομηχανική εποχή αλλά και την κατάρρευσή της».

- Είστε από τους πρωτοπόρους στην εισαγωγή της προφορικής ιστορίας στην Ελλάδα. Πώς βλέπετε την εξέλιξη αυτού του διεπιστημονικού πεδίου που εγκοινωνείται και διαφορετικές θεάσεις;

«Βρισκόμαστε σ' ένα κρίσιμο σταυροδρόμι στο θέμα της προφορικής ιστορίας. Ήρθε κάπως καθυστερημένα, τη δεκαετία του 1980, με τη δουλειά της κυρίας Άλκης Κυριακίδου στο πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης και από το 2000 και μετά.

Και από το 2010 βλέπουμε και την άνθηση των ομάδων προφορικής ιστορίας. Το τελευταίο διάστημα έχει δημιουργηθεί πολύ μεγάλο ενδιαφέρον για την προφορική ιστορία. Μια ένδειξη είναι αυτό και μια άλλη σημαντική ότι στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

(ΕΑΠ), στο πρόγραμμα της Δημόσιας Ιστορίας έχει δημιουργηθεί μάθημα προφορικής ιστορίας. Ήταν μια έλλειψη κι εμείς ως ένωση είπαμε ότι πρέπει να υπάρχει κι αυτό το μάθημα - διδάσκει εκεί ο κ. Αντωνίου - και έχει πάρα πολύ μεγάλη επιτυχία.

Αυτή η επιτυχία έχει και τους κινδύνους της, γιατί υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που νομίζουν ότι είναι μια εύκολη δουλειά να παίρνεις συνεντεύξεις από ανθρώπους. Γι' αυτό εμείς σαν ένωση και στα σεμινάρια που διδάσκουμε, προσπαθούμε να δείξουμε πόσο σημαντικό είναι να διαφυλάξουμε αυτές τις μνήμες για τις μελλοντικές γενιές, αλλά είναι κι αυτό μια δύσκολη και περίπλοκη ερευνητική διαδικασία και έχουμε ευθύνη να την κάνουμε όσο γίνεται πιο σωστά, ώστε αυτό το κομμάτι της μνήμης που καταγράφουμε εμείς να μείνει πραγματικά σαν ένα εργαλείο γνώσης για τις τοπικές και ευρύτερες κοινωνίες για το μέλλον».

- Πώς συνδέεται η προφορική ιστορία με τις τοπικές κοινωνίες;

«Ποι πολύ γίνεται αυτό μέσα από τις ομάδες προφορικής ιστορίας, που μετά από ένα πρώτο διάστημα που άρχισαν να παίρνουν συνε-

ντεύξεις κ.ο.κ., άρχισαν να υλοποιούν αυτό που ήταν ο αρχικός στόχος, δηλαδή να επιστρέφουν αυτό που έμαθαν από τους πληροφορητές στην κοινωνία. Επιμένουμε πολύ στο πόσο σημαντικό ήταν αυτό. Και άρχισαν να κάνουν κάποιες εκδηλώσεις».

Να αναφέρω μόνο τρία παραδείγματα: το ένα είναι στο Επταπύργιο Θεσσαλονίκης, η Φυλακή - υπάρχει μια ομάδα εκεί που έχει κάνει μια καταπληκτική έκθεση γι' αυτή, γιατί στο Επταπύργιο κυριαρχούσε η εφορεία βυζαντινών και αρχαίων πολιτισμών. Όμως ξεχάστηκε ότι αυτό λειτουργούσε και ως φυλακή. Οπότε πήραν συνεντεύξεις από ανθρώπους που ήταν κρατούμενοι στη χούντα εκεί. Ακόμη και μέσα στην πανδημία έκαναν μια πολύ ωραία έκθεση στον χώρο αυτό με αποσπάσματα των συνεντεύξεων.

Ένα άλλο παράδειγμα είναι στον δήμο Χαλανδρίου, που έκαναν ένα ολόκληρο βιβλίο για την εμπειρία των κατοίκων στην Κατοχή και την Αντίσταση».

Και το τρίτο παράδειγμα είναι στον Βόλο, που η δική μας ομάδα, η ΕΠΙΒΟΛ, που λειτουργεί από το 2014, κάναμε μια εκδήλωση για

την εμπειρία των χώρων κράτησης στη δεκαετία του 1940. Ήταν τόσο μεγάλη η προσέλευση του κόσμου, που δεν χωρούσαν στην αίθουσα που είχαμε και την ξανακάναμε άλλη μια φορά.

Ήταν πραγματικά κάτι που περιέμενε ο κόσμος και έσπασε τη σιωπή για όλο αυτό το επώδυνο παρελθόν. Και φέτος, επειδή είναι και η επέτειος, δουλεύουμε μαζί με τους συλλόγους των Μικρασιατών προσφύγων για να ετοιμάσουμε μια δουλειά σχετικά με την εμπειρία αυτών».

- Η επιλογή των θεμάτων για την προφορική ιστορία αφορά στις δύσκολες ιστορικές περιόδους, στα «ανάποδα χρόνια» για να δανειστούμε τον τίτλο του βιβλίου σας;

«Και τώρα έχουμε ανάποδα χρόνια. Κατά ένα μέρος ναι. Παράδειγμα χάριν πήραμε μια πρωτοβουλία με τις ομάδες προφορικής ιστορίας να μελετήσουμε την πανδημία, αλλά δεν προχώρησε όσο θα θέλαμε σε βάθος. Καταγράψαμε πιο πολύ την πρώτη εμπειρία, που ήταν η πρωτόγνωρη εμπειρία, αλλά και οι ζωές μας συθέμελα, αλλά είναι σημαντικό να δούμε και τη συνέχεια. Half life έχουμε κι εκεί».

• Αντώνης Αντωνίου: «Η προφορική ιστορία φέρνει στο φως πράγματα που θα έμεναν πάντα σε ένα σκοτάδι»

Ο ιστορικός και διδάσκων το μάθημα της προφορικής ιστορίας Δρ. Αντώνης Αντωνίου, έχει να μας πει ενδιαφέροντα πράγματα για την ανταπόκριση των φοιτητών, τον θετικό τρόπο με τον οποίο υποδέχτηκαν την προφορική ιστορία.

- Πόσο σημαντική είναι η ένταξη των μαθημάτων προφορικής ιστορίας στα πανεπιστημιακά προγράμματα;

«Στα πανεπιστημιακά προγράμματα ήδη εδώ και αρκετές δεκαετίες αρχικά με αφετηρία το πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, άρχισε να διδάσκει η προφορική ιστορία. Τώρα πάλι υπάρχει ένα ζήτημα, αλλά η ακαδημαϊκή καθιέρωση προχωράει πλέον με ραγδαία βήματα. Είναι ένα νόμιμο πεδίο στην Ιστορία και στην Ιστοριογραφία. Πολλές από τις ενστάσεις του παρελθόντος έχουν ξεπε-

ραστεί. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι, και στο ακαδημαϊκό πεδίο και εκτός, αξιοποιούν τη μέθοδο. Βρισκόμαστε, δηλαδή, σε ένα περιβάλλον νέας νομιμοποίησης, διότι υπάρχει και πολλαπλών χρήσεων της προφορικής ιστορίας. Μια προσηκεία μέσα σε αυτό το σκηνικό είναι η ένταξη στο πρόγραμμα του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ).

Όλο αυτό λοιπόν μπορεί να συνδεθεί με τις γραπτές πηγές, μπορεί να συνδεθεί με ευρύτερα ενδιαφέροντα των φοιτητών και των φοιτητριών, συνδέεται με τις αναπαραστάσεις της ιστορίας στο δημόσιο χώρο, μπορεί να έχει διαφορετικές χρήσεις. Στην εκπαίδευση εκτελούνται πολλά προγράμματα προφορικής ιστορίας, ή λειτουργούν ως υλικό που τροφοδοτεί θεατρικές παρα-

στάσεις. Στα μουσεία, η συνομιλία με τη νέα μουσειολογία. Είναι ένα πολύ δυναμικό εργαλείο. Το προφορικό υλικό, ο πλούτος της ζωής των ανθρώπων, των ιστορικών εμπειριών τους μέσα στην ιστορία, γίνεται κι ένα πολύ χρήσιμο υλικό για την ιστορία στο δημόσιο χώρο. Αυτό έρχεται να ταίριαξει πολύ αρμονικά στο πρόγραμμα της δημόσιας ιστορίας».

Άρα η προφορική ιστορία έρχεται να δώσει λόγο, να φέρει στο φως πράγματα που αλλιώς θα έμεναν πάντα σε ένα σκοτάδι. Αυτό είναι κι ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της χρησιμότητας και της χρησιμότητας της. Γι' αυτό είναι και τόσο θετική η υποδοχή των φοιτητών και των φοιτητριών στο ΕΑΠ. Γιατί ήδη επάνω στα ενδιαφέροντα που έχουν, στις εφαρμογές που κάνουν, στις άλλες δρα-

στηριότητες ή δουλειές τους, η χρήση αυτού του εργαλείου έρχεται να αναδείξει νέα νοήματα, να ανοίξει νέους δρόμους, νέες προοπτικές. Και μέσα βέβαια από την πολύ ζωντανή και δημιουργική σχέση που δημιουργούμε με τους πληροφορητές μας. Και νέες μορφές συνεργασίας και δημοκρατικής συγκρότησης της ίδιας της ιστορίας και της ιστορικής μεθόδου.

ΚΡΗΤΗΣ Α.Ε.Ε.
ΓΡΑΦΟΤΕΧΝΙΚΗ
ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ-ΕΚΔΟΣΕΙΣ

www.grafotehnikiki.gr

3ο χλμ. Ε.Ο. Ρεθύμνης - Χανίων, Τ.Κ. 741 00 Ρέθυμνο - Κρήτη
Τηλ.: 28310 22223, Fax: 28310 52519, e-mail: info@grafotehnikiki.gr